

NOVÝ, FASCINUJÍCÍ KONCEPT JIŘÍHO ŠIGUTA

Jiří Šigut (1960) byl průkopníkem naší konceptuální fotografie. Tehdy, nejdříve ještě z Opavy posílal exponované záběry, determinované určitým časovým úsekem, bez ohledu na estetickou vizualitu výsledku, někdy i se záměrně zakrytým objektivem. Později se výborně uplatnily jeho velké fotografické papíry se záznamy přírodních procesů. Autenticita a originalita jeho „přírodou exponovaných“ papírů s citlivou vrstvou zase měla adekvátní ohlas v okruhu Měkkohlavých, vytvořil i jejich společný portrét vrstvením jednotlivých záběrů-portrétů na jediné políčko filmu.

Již tehdy se tedy jeho téma radikálně proměňovalo — odmítal skoro všechny tradiční pomůcky, fotografický aparát či zvětšovák, veliké formáty jako jedinečnou originální akci přenášel na různá místa v přírodě, kde je ponechával — a různé přírodní procesy jej „exponovaly“, ať to bylo třeba zamrznutí v ledu, postupné pokrývání padajícími listy či ponořením do tekoucí vody. S těmito světlocitlivými papíry se stal postupně jedním z mála našich mezinárodně uznávaných fotografů se všemi těmito novými aspekty, počínaje „body artovou“ akcí a konče odevzdáním se konkrétnímu přírodnímu procesu na zvoleném místě. Byl evidentně tak originální, že začal být v zahraničí vnímán jako jeden z nejdůležitějších československých fotografů minulého století vůbec — a také doma si někteří kurátoři postupně uvědomovali a uvědomují jeho mimořádnou uměleckou osobitost a kvalitu.

Ovšem potom vše bylo jinak — kolem svých padesátin, kdy se mohl spokojeně ohlížet za vykonaným dílem a mírně je modifikovat, jako tomu bylo například při vzniku šestice velkých kruhových fotogramů z popelů svých rodičů a prarodičů, všechny jakoby podobné a přece v detailech odlišné, naopak začal přemýšlet o novém vyvrcholení svého životního díla, o novém velkém konceptu, v principu také zcela odlišném... Konečně objevil možnost, jak se, po takřka 30 letech, vrátit k malbě! Konkrétně k portrétům. Samozřejmě si uvědomoval, že klasické portréty fotografické i malířské jsou dnes již dávno zbytečné, navíc je obdivovatelem mnoha geometricky orientovaných tvůrců a práce s počítačem je pro něj také již dávno samozřejmostí. Stačilo tedy najít adekvátní koncept, jak obyčejnou portrétní fotografii převést do lapidární, minimalistické struktury, ovšem determinovaný pouze zvolenou fotografií a způsobem jejího zpracování v počítači — a potom tuto geometrickou konstrukci, s přesně určenými odstíny barevných ploch převede do postupného vrstvení akrylových barev. Když jsem viděl první z těchto obrazů, byl jsem nadšen: konečně adekvátní „portréty“ umělců, užívajících jazyk geometrie!

Základ samozřejmě vychází z digitálního snímku portrétovaného tvůrce, nebo v případě již nežijícího umělce z naskenované černobílé fotografie, takže vždy vznikne jeden digitální soubor, digitální technologii potom Šigut bere jako práci s jedničkami a nulami, jež mohou předlohu kompletně transkribovat. Formát obrazu je také v počítači zadáván čísly (třeba 180 x 130 cm), následuje rozlišení snímku v bodech a nakonec ve standardním počítačovém filtru programu Photoshop uvádí věk „portrétovaného“ v době pořízení snímku — počítač pak vygeneruje barevnost (samozřejmě ovlivněnou barevností výchozího snímku, třeba větší barevná plocha za portrétovaným nebo jeho oblečení a tak podobně) a výsledný tvar. Základem je čtverec — tedy pixel. Například u Zdeňka Sýkory, jenž měl tehdy devadesát let, je skutečný čtverec jen jeden, pak následují další, které ovšem determinuje zvolený formát. Třeba u Jiřího Matějů, jemuž bylo při fotografování těch roků pouze padesát, vzniklo „plnohodnotných“ čtverců přesně šest. Vidíme tedy, že zvolený koncept zcela determinuje vizuální podobu výsledku.

A protože se Jiří Šigut nechtěl vyhnout ani dvojportrétům, mají také své přesné zadání — filtr zpracuje součet věku obou portrétovaných. Například když realizoval náš dvojportrét, pak zadáním tomuto filtru byl součet 107 let — Šigut měl 47 a mně ještě týden scházel do překročení šedesátky.

Z každého souboru pak nechá vytisknout malý „náčrtek“ ke kontrole barevnosti, s nímž může dál pracovat — proporce jednotlivých ploch přesně přenesl na zvolený formát. Následně postupuje jako ostatní malíři: na napnuté, našepsované plátno za pomoci lepicí pásky přesně proporčně přenesl rozměry jednotlivých barevných ploch. Ani odstíny barev nemíchá na klasické paletě, ale pomocí upravených injekčních stříkaček měří poměry podle vyznačených dílků — tedy opět pracuje s čísly. Na počátku, v roce 2010 míchal potřebné odstíny ještě z většího počtu barev, ovšem poté jejich počet ustálil na bílé, černé, žluté, modré a červené — vycházejí ze způsobu míchání barev v počítači, který mu byl zřejmě inspirací... A u černobílých verzí pochopitelně pracuje pouze s mícháním černé a bílé. Tady se zase uplatní výhoda oné computerové spolupráce — když si klikne na některý čtverec nebo jinou část plochy, program mu ukáže přesně poměry barev — například šedesáti osmi procentní šedá,

tak zaplní injekční stříkačku po hladinu 68 černou, zbytek do sta je doplněn bílou... Pochopitelně potom musí jednotlivou plochu určenou barvou postupně přetírat šestkrát až sedmkrát, to nám potvrdí všichni geometričtí malíři na světě, kteří chtějí mít své plochy jednolité a hladké ... Tak postupně vzniká tento, podle mne jedinečný koncept: fotografii Zdeňka Sýkory mu poslali ještě Sýkorovi v roce 2010, Sýkora tak mohl vidět svůj portrét alespoň díky možnosti zaslání e-mailem, fotografii Jana Kubíčka, tehdy nemocného, mu poslala jeho dcera Kateřina z Kolína (v roce 2012 se pak podařilo uskutečnit společné setkání, ze kterého vznikl i společný dvojportrét), se Stanislavem Kolíbalem se Jiří Šigut setkal v jeho pražské vile, portrét Jiřího Matějů vznikl při jeho ostravské výstavě na Sokolské 26. Aby byla řada úplnější, chtěl by přinejmenším ještě z nežijících připojit svou transkripci podob Huga Demartiniho a Vladislava Mirvalda — a postupně uvažuje i o dalších, počínaje olomouckým Zdeňkem Kučerou a brněnským Pavlem Rudolfem, až po ještě mladší, Jan Ambrůze, Vanesu Wallet Hardi, Václava Krůčka či Jaromíra Novotného ... Samozřejmě by tak velké rozdíly věku vedly k jiné podobě počítačového filtru a tedy jistě i k jiné barevnosti!

Od začátku jsme samozřejmě všichni, včetně kurátora Milana Webera, počítali, že premiéra tohoto nového projektu bude v Ostravě na Sokolské. A v podstatě to tak také bude, byť se mezitím Jiřímu Šigutovi do toho vloudilo pozvání na cageovskou výstavu ve vídeňském Museumsquartieru — a těžko mohl připravit, vedle prezentace legendárních fotografických záznamů přehrávání skladeb tohoto zásadního skladatele, něco jiného nového, než černobílou transkripci portrétu Johna Cage. Takže se Cage stal tou výjimkou, potvrzující pravidlo, ovšem Šigutův všeobecně známý podíl na vizuální podobě Ostravských dnů nové hudby, připravovaných Petrem Kotíkem a jeho milou paní stvrzuje, že tam chybět nemohl... Takže nás čeká fascinující soubor Šigutových transkripcí nejen geometricky tvořících umělců se všemi jejich subtilními rozdíly ...

Jiří Šigut se dlouho zajímal o časové vymezení určité činnosti pomocí fotografie, nyní jako by ho stále více vzrušovala možnost, komprimovat v paměti to nesmírné množství událostí, s nimiž se každý z nás setkává — a zaujal jej i fakt, že to, co, tyto informace zachycuje a zpracovává, má stejné pojmenování u člověka i u počítače: paměť. Proto to trpělivé, zklidněné opakování přetírání barevných vrstev jednotlivých ploch na jeho obrazech jako pandán vrstvení různých událostí.

Samozřejmě, jeho obrazy jsou krásné, ale krásné jsou právě proto, že jsou nesené přesným a adekvátním konceptem, jehož počátek byl v autorově mysli, a nyní je přetvářen v počítači a nakonec trpělivě realizován přesnou malbou. Tady je, věřím že se nemýlím, adekvátní srovnání se Zdeňkem Sýkorou. V době, kdy se produkuje nesmírné množství často pitomoučkových počítačových grafik, Jiří Šigut jakoby vytvořil novou cestu, stejně pionýrskou, jako tehdy Zdeněk Sýkora. Samozřejmě včetně onoho přenosu do klasické malby a nové estetické i vůbec komunikační kvality této nové geometrie. Protože je Šigutův základní koncept mimořádně autentický a nosný, proto také u něj vznikají zcela originální, skoro minimalistické obrazy, ovšem v tak lapidární syntaxi, jakou jsme dávno od nikoho neviděli!

Nově pojata subtilní a jemná krása geometrického zpodobnění umělců, jichž si vážíme a jichž si především váží Jiří Šigut sám, která jako by jen zdánlivě paradoxně rehabilitovala i samotný jazyk geometrie, vyniká právě tím, že je výsledkem optimálního zapojení počítače, samozřejmě za předpokladu stejně adekvátního konceptu nové transkripce fotografie.

Tento způsob prezentace, tak stvrzuje, že je to skutečně jedinečný koncept, tak jako kdysi zapojení počítače u děl Zdeňka Sýkory, jež vyvolávalo i mezi „odborníky“ pocit, že Sýkorovo dílo je u nás cizí, neodpovídá našim tradicím, že u nás prostě není autochtonní ... Nyní Jiří Šigut adekvátně, již díky jinak, mnohem komplexněji používanému počítači, přináší zase jinou autonomii jazyka geometrie a jeho v pravém smyslu slova podobně krásné geometrické obrazy — a samozřejmě se zcela jinou vizuální syntaxí.

Jiří Šigut se již stal uznávanou osobností naší fotografie s výrazným internacionálním oceněním... Jeho nový koncept je originální a nosný, ještě více přesahující sféru ostatní „obvyklé“ fotografie, než tomu bylo u jeho minulé tvorby. Přitom již ta nalézala stále větší ohlas v zahraničí, což stvrzovalo její originalitu a kvalitu ... Zahraniční kurátoři „naštěstí“ nedbají na domácí vztahy a hodnocení, mimopražské působíště je pro ně zanedbatelným rozdílem, jsou zvyklí nalézat nové kvality všude tam, kde se objeví. Věřím, že nové, obrazové transkripce fotografií zvolených osobností geometrického umění jsou tak zásadním přínosem, utvářeným díky naprosto adekvátně zvolenému konceptu a zároveň díky tomu se vracející ke sféře lapidárně, „minimalisticky“ artikulované malby, že tyto obrazy Jiřího Šiguta budou oceněny i na široké internacionální platformě. Neboť přinášejí novou vizualitu, objevenou umělcem samotným právě díky tomu, že ve správnou dobu pochopil, že je potřeba

vyměnit médium fotografie za médium malby. Možná přitom bylo důležité i setkání s celou genezí moderní geometrické malby u nás — a možná je právě tato věrnost malbě onou další kvalitou. Ale také zázemí Měkkohlavých zde jistě hrálo svou roli v přesvědčení, že "tvrdý, militantní" nástup postmoderny byl jen dílčím, ovšem posledním kolektivní programem — stále více se ukazovala jeho časová podmíněnost a velice rychlé vyčerpání. A naopak, nové způsoby konceptuálního myšlení se ukázaly i na internacionální scéně jako nosné a objevné. V některých lokalitách to tak bylo vnímáno od počátku, československé, a zejména pražské prostředí samozřejmě vždy poněkud jednostranně považuje jediné řešení za správné. To platilo u Františka Kupky, to platilo u Zdeňka Sýkory a dalších osobností geometrické orientace, to platilo i o subtilnějším nástupu Měkkohlavých, kteří přenesli konceptuální myšlení u nás v poněkud jiné podobě, než tomu bylo v zahraničí. Konceptuální myšlení ale zůstává neodmyslitelnou součástí internacionálního umění jak u jeho průkopníků, tak u mladší i nejmladší generace. Koneckonců jsme se o tom mohli přesvědčit i na posledních dvou ročnících Benátského bienále — a jsem si jist, že právě v takovém kontextu by našel Jiří Šigut optimální ocenění. Tak krásné, originální, autentické, subtilní geometrické obrazy — a tak jedinečný koncept v pozadí, jasně signalizovaný portréty jednotlivých „předloh“.

Jsem přesvědčen, že Jiří Šigut dnes patří ke klíčovým osobnostem naší výtvarné scény, jenž do ní vnesl nové komunikativní i estetické kvality — přitom striktně a bezvýhradně determinované jasným, novým konceptem. Proto je to jistě i živý příspěvek do diskurzu o podobě soudobé malby u nás, počínaje již zmíněnými klasiky až po ty mladší, třeba Jana Šerých, Anesu Wallet Hardi, Kateřinou Štenclovou či Václava Krůčka nebo Jaromíra Novotného, tedy skutečně originální tvůrce, někdy víc konceptuální, jindy více monochromní... Tam zase Jiřím Šigutem zvolený koncept, samozřejmě při zachování pravidla „čtverec jako výchozí element“, jistě přinese překvapivou novou vizualitu.

Tak, jak se osobnost Jiřího Šiguta podílela na formování směru naší ryze domácí konceptuální fotografie, následně měnící tento radikální koncept díky realizacím in situ v různých přírodních prostředích ... nyní pokračuje v objevném a originálním, autentickém konceptu, poprvé transponovaným — a to skutečně jedinečným způsobem — do média malby. Přitom se nemusíme vyhýbat ani prvoplánovanému pohledu na jeho realizace — vnímání jeho krásných subtilních geometrických kompozicí, ovšem s povědomím že tím nejpodstatnějším je objevení celého zmíněného konceptu, s jeho vlastní originální sémantikou. A tato nová kapitola díla Jiřího Šiguta zaslouží podle mého názoru skutečně mimořádnou pozornost.

Jiří Valoch, 2012. Nový, fascinující koncept Jiřího Šiguta, *Ateliér: čtrnáctideník současného výtvarného umění*, roč. XV, č. 19